

HELSINGBORG

Revisionsrapport

Arbete mot välfärdsbrott

Stadsrevisionen

Arbete mot välfärdsbrott – 2025

Framtagen av Stadsrevisionen i Helsingborgs stad

Datum: 2025-09-09

Diarienummer: 32/2025

Kontakt: stadsrevisionen@helsingborg.se

Foto: Helsingborgs stad

Innehåll

Sammanfattning	1
Inledning	3
Syfte och revisionsfrågor, avgränsning	3
Revisionskriterier	4
Metoder	5
Resultat av granskningen.....	5
Idrotts- och fritidsnämnden.....	6
Kulturnämnden	13
Överförmyndarnämnden.....	19
Samlad bedömning och rekommendationer.....	25

Bilagor

Bilaga 1 – Enkätresultat idrotts- och fritidsnämnden

Bilaga 2 – Enkätresultat kulturnämnden

Bilaga 3 – Enkätresultat överförmyndarnämnden

Sammanfattning

Stadsrevisionen har i sin revisionsplan 2025 beslutat att genomföra en granskning av hur staden arbetar för att motverka välfärdsbrott. Syftet med granskningen har varit att bedöma om berörda nämnder har säkerställt en ändamålsenlig styrning och en tillräcklig intern kontroll avseende arbetet mot välfärdsbrott. Granskningen har avsett idrotts- och fritidsnämnden, kulturnämnden och överförmyndarnämnden där följande processer har berörts: ekonomiskt stöd till föreningar, extern drift av stadens hallar och anläggningar, kulturstöd och stöd till studieförbund samt arvoden till ställföreträdare.

Vår samlade bedömning utifrån granskningens syfte är att idrotts- och fritidsnämnden i allt väsentligt säkerställt en ändamålsenlig styrning och en tillräcklig intern kontroll avseende arbetet mot välfärdsbrott och att kulturnämnden och överförmyndarnämnden delvis säkerställt en ändamålsenlig styrning och en tillräcklig intern kontroll avseende arbetet mot välfärdsbrott.

Granskningen visar att det över lag saknas regelbundna och dokumenterade riskanalyser och konsekvensbedömningar med inriktning på välfärdsbrott, utöver de som görs inför framtagande av intern kontrollplan. Arbetet med riskanalyser samt rutiner för handläggning kan utvecklas och dokumenteras ytterligare.

I granskningen har framkommit att det saknas nedskrivna rutiner och riktlinjer som tydliggör hur misstankar om välfärdsbrott och incidenter ska hanteras och anmälas. Dokumenterade rutiner skulle kunna bidra till en mer systematisk hantering och uppföljning av incidenter.

Granskningen visar också att det finns ett behov av att utöka utbildning och information i verksamheten för att upptäcka och förebygga välfärdsbrott på ett mer systematiskt sätt och att öka verksamhetens riskmedvetenhet.

Utifrån genomförd granskning rekommenderar vi idrotts- och fritidsnämnden att:

- fortsatt utveckla arbetet med riskanalyser med inriktning på välfärdsbrott att omfatta samtliga delar där medel betalas ut samt dokumentera dessa,
- se över dokumenterade rutiner för handläggning och beakta risken för välfärdsbrott i dessa,
- ta fram skriftliga rutiner som tydliggör vilka åtgärder som ska vidtas vid misstankar om välfärdsbrott samt tillse att misstankar om bidragsbrott polisanmäls alternativt att uppgift lämnas i enlighet med lagstiftning.

Utifrån genomförd granskning rekommenderar vi kulturnämnden att:

- utveckla arbetet med riskanalyser med inriktning på välfärdsbrott samt dokumentera dessa,
- se över dokumenterade rutiner för handläggning och kontroll och beakta risken för välfärdsbrott i dessa. Därtill säkerställa att medarbetare har kännedom om vilka kontroller som görs för att upptäcka fusk, oegentligheter och välfärdsbrott,
- ta fram skriftliga rutiner som tydliggör vilka åtgärder som ska vidtas vid misstankar om välfärdsbrott samt tillse att misstankar om bidragsbrott polisanmäls alternativt att uppgift lämnas i enlighet med lagstiftning,
- tillse att kontinuerlig utbildning och information ges till de chefer och medarbetare som arbetar med processer där risken för välfärdsbrott finns.

Utifrån genomförd granskning rekommenderar vi överförmyndarnämnden att:

- utveckla arbetet med riskanalyser med inriktning på välfärdsbrott samt dokumentera dessa,
- se över dokumenterade rutiner för handledning av arvodering och beakta risken för välfärdsbrott i dessa,
- ta fram skriftliga rutiner som tydliggör vilka åtgärder som ska vidtas vid misstankar om välfärdsbrott samt tillse att misstankar om bidragsbrott polisanmäls alternativt att uppgift lämnas i enlighet med lagstiftning,
- medvetandegöra begreppet välfärdsbrott och införa utbildningsinsatser om välfärdsbrott för nya medarbetare och återkommande fortbildning för samtliga berörda funktioner.

Inledning

Det är ur flera aspekter viktigt för en kommun att bedriva ett förebyggande arbete mot välfärdsbrott. Det handlar både om att förvissa sig om att skattemedel inte går till fel ändamål och att upprätthålla tilliten och förtroendet till samhällssystemet. Det finns ingen allmän vedertagen definition av välfärdsbrott, men enligt SKR:s tolkning innebär det att en aktör, (företag, förening eller privatperson), otillbörligen utnyttjar kommuners och regioners välfärdssystem för egen vinning.

Inom stadens nämnder finns ansvarsområden och processer kopplat till utbetalning av kommunala medel/bidrag. Eftersom det finns en risk att skattemedel nyttjas på ett felaktigt sätt, är det väsentligt att nämndernas kontroll- och styrsystem fungerar ändamålsenligt och med tillräcklig intern kontroll för att kunna upptäcka, förebygga och motverka välfärdsbrott. De förtroendevalda revisorerna har utifrån sin riskanalys beslutat att genomföra en granskning av hur staden arbetar för att motverka välfärdsbrott.

Syfte och revisionsfrågor, avgränsning

Syftet med granskningen är att bedöma om berörda nämnder har säkerställt en ändamålsenlig styrning och en tillräcklig intern kontroll avseende arbetet mot välfärdsbrott.

Granskningen omfattar följande revisionsfrågor:

- Säkerställer nämnderna att riskanalys och konsekvensbedömningar med inriktning på välfärdsbrott finns dokumenterad och etablerad?
 - Har risken för välfärdsbrott beaktats i de dokumenterade riktlinjer och rutiner som är styrande för handläggningen av stöd/driftbidrag/arvode?
- Har nämnderna säkerställt att relevanta kontrollaktiviteter identifieras och utförs, dels inför utbetalning av stöd/driftbidrag/arvode, dels efter utbetalning av stöd/driftbidrag/arvode?
- Har nämnderna ett ändamålsenligt system och rutiner för att fånga upp och hantera misstankar och incidenter om välfärdsbrott?
 - Sker systematisk rapportering av incidenter/vid misstanke om välfärdsbrott?
 - Sker en systematisk uppföljning av incidenter kopplade till välfärdsbrott?

- Sker kompetensstärkning inom välfärdsbrott för medarbetare och chefer?

Granskningen avser idrotts- och fritidsnämnden, kulturnämnden och överförmyndarnämnden.

Följande processer berörs: ekonomiskt stöd till föreningar, extern drift av stadens hallar och anläggningar, kulturstöd och stöd till studieförbund samt arvoden till ställföreträdare. Granskningen syftar inte till att upptäcka eller utreda brott eller att granska nämndernas handläggningsprocesser i enskilda ärenden.

Revisionskriterier

Med revisionskriterier avses de bedömningsgrunder som bildar underlag för revisionens analys, slutsatser och bedömningar. Revisionskriterierna för denna granskning utgörs av:

- **Kommunallag (2017:725) 6 kap, 6§.** Nämnderna ska var och en inom sitt område se till att verksamheten bedrivs i enlighet med de mål och riktlinjer som fullmäktige har bestämt samt de bestämmelser i lag eller annan författning som gäller för verksamheten. De ska också se till att den interna kontrollen är tillräcklig för att förebygga fel och oegentligheter i verksamheten, och att verksamheten bedrivs på ett i övrigt tillfredsställande sätt. Detsamma gäller när skötseln av en kommunal angelägenhet med stöd av 10 kap. 1 § har lämnats över till någon annan.
- **Bidragsbrottslag (2007:612) 6§.** Kommunen ska göra anmälan till Polismyndigheten om det kan misstänkas att ett bidragsbrott har begåtts. Bidragsbrott ses som ett välfärdsbrott.
- **Lag (2008:206) om underrättelseskyldighet vid felaktiga utbetalningar från välfärdssystemen samt SFS 2019:653 Lag om ändring i lagen (2008:206) om underrättelseskyldighet vid felaktiga utbetalningar från välfärdssystemen.** Om det finns anledning att anta att en ekonomisk förmån eller ett ekonomiskt stöd har beslutats, betalats ut eller tillgodoräknats felaktigt eller med ett för högt belopp, ska underrättelse om detta lämnas till den myndighet eller organisation som har fattat beslutet.
- **Lag (2025:170) om skyldighet att lämna uppgifter till de brottsbekämpande myndigheterna 6 §.** En kommun ska lämna en uppgift till en brottsbekämpande myndighet, om uppgiften behövs i den brottsbekämpande verksamheten.
- **Tillämpliga interna regelverk, policys och beslut.**

Metoder

Granskningen har innefattat intervjuer med tjänstepersoner inom granskade nämnder som har ett särskilt ansvar för de processer som kan vara föremål för välfärdsbrott. Därtill har dokumentstudier genomförts. Dessa har innefattat riskanalyser och interna kontrollplaner, överenskommelser, regelverk, riktlinjer och rutiner som är styrande vid handläggning och utbetalning av stöd/driftbidrag/arvode inom utvalda processer.

Inom ramen för granskningen har även en enkätundersökning genomförts i syfte att undersöka hur berörda nämnder uppfattar att de arbetar för att motverka välfärdsbrott. Enkätundersökningen har riktats till ett urval av enhetschefer och handläggare eller motsvarande funktioner som arbetar med myndighetsutövning inom berörda processer. Resultatet av enkäten i sin helhet redovisas som bilaga 1–3 till rapporten.

Granskningen har genomförts av sakkunniga revisorer på stadsrevisionen i Helsingborgs stad och kvalitetsgranskats av revisionsdirektören. Berörda sakkunniga revisorer har prövat sitt oberoende i enlighet med SKYREV:s rekommendation (Sveriges Kommunala Yrkesrevisorer) och inte funnit något hinder mot att utföra granskningen.

Intervjuade i granskningen samt biträdande utbildningsdirektör, kulturdirektör och servicedirektör har erhållit granskningen för faktakontroll.

Resultat av granskningen

Reglementen

De granskade nämnderna ska enligt sina reglementen¹ bedriva ett systematiskt säkerhetsarbete bland annat genom att arbeta brottsförebyggande och trygghetsskapande kopplat till brott och ordningsstörningar. Respektive nämnd ska därtill samråda när deras verksamhet och särskilda ärenden berör kommunstyrelsens eller annan nämnds verksamhet. Enligt reglementena bör samråd också ske med förening och organisationer när dessa är särskilt berörda.

Vad gäller de processer vi granskat ansvarar *idrotts- och fritidsnämnden* enligt reglementet för att teckna avtal avseende idrotts- och fritidsanläggningar i extern drift, evenemangs- och utvecklingsstöd till föreningslivet samt fördelning av föreningsbidrag inom nämndens verksamhetsområde. *Kulturnämnden ansvarar* enligt reglementet för olika former av samverkan med och ekonomiskt stöd till aktörer inom det fria kulturlivet och civilsamhället. I *överförmyndarnämndens* reglemente framgår att de ansvarar för uppgifter som enligt lag eller annan författning ankommer på

¹ Reglementena är beslutade av kommunfullmäktige den 22-23 november 2022 och gäller från 1 januari 2023. Kulturnämndens reglemente är därtill reviderat den 12 december 2023.

överförmyndarnämnd, därtill att utöva tillsyn över gode mäns, förvaltares och förmyndares uppdrag.

Ekonomiskt stöd till föreningar

Helsingborgs stad har en lokal överenskommelse med föreningslivet 2023–2026.² Häri framgår bland annat att parterna, för att kunna vara varandras resurser, behöver ha respekt för föreningslivets villkor och för kommunens ansvar och skyldigheter.

För att en förening ska kunna ansöka om ekonomiskt stöd behöver föreningen vara registrerad i stadens föreningsregister och godkänd som en bidragsberättigad förening. Godkännandet sker via kontaktcenter på stadsledningsförvaltningen. För att bli godkänd behöver föreningen därtill vara registrerad hos Skatteverket och ha ett organisationsnummer samt leva upp till kommunens demokrativillkor³ och formella villkor för föreningar som söker ekonomiskt stöd från Helsingborgs stad.

Rbok

Rbok är stadens digitala boknings- och bidragssystem. Föreningar kan anmäla sig i systemet och läggs då till i stadens register. I Rbok ansöker föreningar om ekonomiskt stöd i olika former eller bokar resurs, exempelvis idrottshall eller gräsplan. Genom ett gemensamt system i staden ges möjlighet för förvaltningarna att följa upp att föreningar inte erhåller samma typ av bidrag från en annan förvaltning.

Av intervju framgår att risker analyserades centralt i staden tillsammans med delaktighet från flera förvaltningar i samband med införandet av Rbok. Deltagande förvaltningar var bland annat skol- och fritidsförvaltningen och kulturförvaltningen.

Vi har tagit del av processbeskrivningar för bidrag, bokning och föreningsregister samt konsekvensbedömning kopplat till personuppgiftsbehandling i systemet. Någon regelrätt riskanalys har inte funnits slutligt dokumenterad att ta del av.

Idrotts- och fritidsnämnden

Organisation och ansvarsfördelning

Idrotts- och fritidsnämnden har antagit riktlinjerna ”bestämmelser och information om föreningsbidrag och taxor 2025⁴”, vilka tar upp de krav och kriterier som gäller för utbetalning av föreningsstöd samt taxor för kommunala idrottsanläggningar. I riktlinjerna framgår att idrotts- och fritidsnämnden delar ut följande stöd:

² Beslut av i kommunfullmäktige den 25 oktober 2022.

³ Demokrativillkoren är giltiga från 1 januari 2020 och gäller för föreningar som söker ekonomiskt stöd från Helsingborgs stad. Villkoren beslutades av kommunfullmäktige den 26 november 2019.

⁴ Beslut i idrotts- och fritidsnämnden den 11 december 2024.

- Föreningsstöd till ungdomsverksamhet inkluderat:
 - Aktivitetsstöd
 - Verksamhetsstöd
 - Hyresstöd
 - Elitstöd till individuell idrottare
 - Resestöd
 - Lägerstöd
 - Utbildningsstöd
- Föreningsstöd till pensionärsföreningar
- Föreningsstöd till personer med funktionsnedsättning

Därtill har föreningar möjlighet att få kostnadsfria idrottsytor för sin träning med nolltaxa. Då krävs bland annat redovisning av minst 25 aktiva medlemmar under ett kalenderår.

Inom fritidsverksamheten hanteras processen för utbetalning av föreningsstöd inom enheten Stöd och Support under ledning av en enhetschef. Två bidragshandläggare är utsedda. Handläggarna har stöd av funktionen ekonomiassistent. Processerna är kopplade till systemstödet Rbok som används både av föreningar/sökande och förvaltningen. Efter handläggning av myndighetsbeslutet att utbetala stöd, sker attestering i fyra steg: godkännande i Rbok, mottagningsattest, konteringsattest och slutligen beslutsattest.

För drift, underhåll och värdskap av idrottsplats tecknas särskilda överenskommelser mellan förvaltningen och föreningar. I avtalen framgår att föreningen ska uppfylla de krav som staden ställer för att vara godkänd förening i Helsingborgs stad samt utföra arbetet i enlighet med ett skötselprogram för respektive anläggning. Vad gäller utbetalning av dessa så kallade drift- och skötselbidrag, hanteras detta av enheten för Anläggning.

Därtill har fritidschefen enligt idrotts- och fritidsnämndens delegeringsordning⁵ rätt att fatta beslut om ej normerade bidrag till organisationer. Dessa beslut om särskilda bidrag lyfts till nämnden som delegeringsärende. I tillhörande arbetsinstruktion framgår att fritidschefen även ansvarar för "tilldelning av arrangemangsstöd samt medel mot segregation enligt kriterier och riktlinjer".

I budget för 2025 är ca 22 mnkr avsatt för föreningsbidrag/verksamhetsbidrag inom nämndens verksamhet.

⁵ Beslut i idrotts- och fritidsnämnden den 10 maj 2023 och reviderad 15 maj 2024.

Risikanalys och intern kontroll

I detta avsnitt besvaras följande revisionsfrågor:

- Säkerställer nämnderna att riskanalys och konsekvensbedömningar med inriktning på välfärdsbrott finns dokumenterad och etablerad?
- Har nämnderna säkerställt att relevanta kontrollaktiviteter identifieras och utförs, dels inför utbetalning av stöd/driftbidrag/arvode, dels efter utbetalning av stöd/driftbidrag/arvode?

Risikanalys, konsekvensbedömningar och intern kontroll

I intervju uppges att utöver den riskanalys som genomförts vid införandet av Rbok centralt i staden, genomförs inga återkommande riskanalyser gällande välfärdsbrott inom fritidsverksamheten. Under tiden som denna granskning pågått har en riskbedömning avseende välfärdsbrott för ekonomiska stöd inom avdelning Stöd och support, genomförts på förvaltningen. Riskbedömningen tar bland annat upp risk för felaktig utbetalning och felaktiga underlag, samt jävssituation.

Risikanalyser genomförs årligen inom ramen för nämndens arbete med intern kontroll. En notering i nämndens protokoll från den 23 oktober 2024 visar att nämnden varit delaktig i denna riskanalys. Analysen har bland annat identifierat risken för felaktiga utbetalningar.

I den interna kontrollplanen 2025 har denna risk tagits med: "Att stöd till föreningar betalas ut på felaktiga grunder". Granskningen sker årsvis och avser avstämning av rutinerna för kontroll av utbetalning av föreningsstöd och för att kontrollera närvarorapportering från föreningarna. Granskningspunkten är ny för 2025 och något resultat finns således inte att ta del av från tidigare år.

Enligt enkäten⁶ har samtliga respondenter bedömt att det i låg utsträckning finns risk för att välfärdsbrott förekommer på arbetsplatsen.

Genomförd enkät visar också att samtliga respondenter upplever att chef och andra personer i ledande ställning kommunicerar ett tydligt förhållningssätt gällande välfärdsbrott.

Dokumenterade rutiner för handläggning

En skriftlig lathund för aktivitetsstöd och för att läsa av närvaro inom föreningsverksamhet finns framtagna som stöd i bidragshandläggningen. I lathunden beskrivs steg för steg hur godkännande av aktivitetsstöd går till, samt vad handläggare behöver tänka på och kontrollera för att ansökningarna ska stämma överens med bestämmelserna. Exempel på kontroll som anges är att i enlighet med bestämmelserna säkerställa att majoriteten av föreningens aktiva medlemmar är

⁶ 5 respondenter, 100 procent svarsfrekvens.

folkbokförda i Helsingborgs kommun och att medlemmarna har varit aktiva minst 10 gånger under ett kalenderår. Lathunden beskriver också hur en inte godkänd ansökan ska hanteras. Vi noterar att det inte nämns något särskilt om risker för välfärdsbrott i lathunden.

För drift- och skötselbidrag används skriftliga överenskommelser som underlag. I överenskommelsen regleras fördelningen av ansvar och ekonomiskt bidrag för utfört arbete avseende drift och underhåll av idrottsplatsen.

Samtliga respondenter i enkäten uppger att arbetsplatsen har arbetssätt/verktyg eller metoder för att förebygga välfärdsbrott. Utöver ovan nämnda lathund har det av intervjuerna inte framkommit några övriga verktyg eller metoder för att förebygga eller upptäcka välfärdsbrott.

Kontroller inför utbetalning

Kontrollerna enligt lathunden och de fastställda riktlinjerna genomförs enligt uppgift innan utbetalning av bidrag sker. Förvaltningen uppger att alla föreningsbidrag utom resestöd betalas ut i efterhand. Särskilda bidrag med beslut av fritidschef, betalas i regel ut i förskott. Vad gäller utbildningsstöd ersätter staden kostnad för utbildning som har ägt rum och föreningen behöver styrka vilka kostnader de haft för utbildningen med lämpliga verifikat, därtill behöver manuell kontroll göras för att säkerställa att utbildningsstöd inte överstiger 60 tkr, vilket utgör maxbelopp. Enligt uppgift signalerar inte systemet när beloppet uppnås.

När kontrollerna är genomförda skapas en fil från Rbok som läses in i ekonomisystemet. Bidragshandläggaren mottagningsattesterar underlagen i ekonomisystemet, ekonomiassistenten får underlaget för konteringsattest och slutligen beslutsattesterar fritidschefen. En gång i veckan genomförs utbetalningarna och om fel upptäcks efter att filen skapats, uppger förvaltningen att det finns tid att stoppa denna antingen i Rbok eller i ekonomisystemet innan medel betalas ut. Skulle det visa sig att kontonummer för utbetalningen inte stämmer överens med föreningens organisationsnummer genomförs inte någon betalning. Detta sker automatisk i systemet.

Enligt bestämmelserna kan beviljat bidrag återkallas: "om bidraget har sökts på felaktiga grunder, om bidraget inte används i enlighet med beslut eller om felaktigheter uppkommer vid handläggning av bidraget på Fritid Helsingborg".

För särskilda bidrag görs enligt uppgift vissa kontroller innan utbetalning i dialog med föreningen, exempelvis besök i föreningslokal för att säkerställa att föreningens ansökan om bidrag till inköp av material är befogat.

För drift- och skötselbidrag fakturerar respektive idrottsförening staden i enlighet med vad som är överenskommet. Innan fakturan betalas stäms den av med vad som är överenskommet i skötselavtal och för driftbidrag i enlighet med avtal och indexuppräkningsindex.

En av de viktigaste kontrollerna som görs uppges i intervju vara att föreningen årligen ska godkännas som bidragsberättigad av stadsledningsförvaltningen. Detta gäller för alla former av bidrag som betalas ut.

Samtliga respondenter i enkäten uppger att det görs regelbundna kontroller för att upptäcka fusk, oegentligheter och välfärdsbrott.

Kontroller efter utbetalning

Förvaltningen uppger i intervju att de löpande under året genomför stickprov, framför allt genomförs kontroller på föreningar som ökar eller minskar mycket i närvaroantal, men också på nybildade föreningar. I Rbok finns tillgång till statistik över närvaro. Stickkontrollerna uppges vara tidsmässigt krävande, men systemstödet uppges underlätta i dessa kontroller exempelvis avseende kontroll av personnummer och folkbokföring. Vissa kontroller genomförs enligt uppgift också spontant av personal på plats på anläggningar, och signalerar till lokalbokningen eller till bidragshandläggare om det är något som avviker.

Representanter från fritidsverksamheten träffar alla föreningar som får verksamhetsstöd, en gång om året. Avseende verksamhetsstöd uppges också att manuell kontroll genomförs för att säkerställa att rätt antal medlemmar är registrerade så att föreningen får korrekt stöd utbetalt. Medlemmarna ska vara aktiva medlemmar och verksamhetsstödet berättigas efter inrapportering av närvaro i Rbok.

Vad gäller utbetalning av drift- och skötselbidrag betalas detta ut två gånger per år i förskott. Skötselavtalen förlängs med ett år i taget. Fritidsverksamheten träffar föreningarna minst en gång om året och därutöver följer personal på anläggningarna löpande upp att föreningarna genomför arbetet så som överenskommet.

För särskilda bidrag görs enligt uppgift vissa kontroller även efter utbetalning, exempelvis besök i föreningslokal för att säkerställa att föreningens inköp av material har genomförts korrekt. Även faktura som underlag för inköp begärs vid behov in från föreningen.

Som nämnt ovan genomförs också kontroller efter utbetalning inom ramen för den interna kontrollen.

Bedömning

Vår bedömning är att idrotts- och fritidsnämnden i allt väsentligt säkerställer att riskanalys och konsekvensbedömningar med inriktning på välfärdsbrott finns dokumenterad och etablerad. Granskningen visar att idrotts- och fritidsnämnden har genomfört en dokumenterad riskbedömning avseende ekonomiska stöd samt en riskanalys kopplat till nämndens interna kontrollplan. Vi bedömer att det är positivt att nämnden deltar i riskanalysen för intern kontroll. Vi bedömer dock att förvaltningens arbete med riskanalys och konsekvensbedömningar kan utökas så att dessa även omfattar drift- och skötselbidrag samt ej normerade bidrag. Vi bedömer även att de dokumenterade rutinerna för handläggning kan utvecklas ytterligare för att i högre

grad beakta risken för välfärdsbrott. I handläggningen är det också önskvärt att tydliggöra myndigheters skyldighet att informera varandra om det finns anledning att tro att annan myndighet har utbetalat en förmån felaktigt. Detta med hänvisning till lag om underrättelseskyldighet.

När det kommer till kontrollaktiviteter inför och efter utbetalning av bidrag gör vi bedömningen att idrotts- och fritidsnämnden i allt väsentligt har säkerställt att relevanta sådana har identifierats och utförs. Att olika personer handlägger och beslutsattesterar breddar handlägningsprocessen inom förvaltningen och stärker den interna kontrollen. Vi noterar också att utbetalning av medel i huvudsak sker i efterhand gällande föreningsstöd. Vi ser ett värde i att även inkludera frågan om jäv inför beslut om ej normerade bidrag.

Incidenter och misstankar om incidenter

I detta avsnitt besvaras revisionsfrågan:

- Har nämnderna ett ändamålsenligt system och rutiner för att fånga upp och hantera misstankar och incidenter om välfärdsbrott?

Förvaltningen uppger i intervju att de vid misstanke om någon avvikelse tar upp frågan direkt i dialog med föreningen, samt internt i arbetsgruppen. Detta gäller både avseende föreningsbidrag och drift- och skötselbidrag.

Enkäten visar att samtliga respondenter vet hur de ska agera om de misstänker eller upptäcker välfärdsbrott. Inom nämnden saknas dokumenterade rutiner för hantering av incidenter och vid misstanke om incidenter.

Enkäten visar vidare att 80 procent av respondenterna känner till att det inträffat en incident kopplat till välfärdsbrott på arbetsplatsen. Incidenten har enligt enkäten lett till diskussioner om tolkning av välfärdsbrott, vilket uppges ha bidragit till verksamhetsutveckling. Dock framgår av enkätsvaren att ingen polisanmälan gjorts. I intervju uppges att de incidenter som inträffat inte varit av den digniteten att en polisanmälan har krävts från stadens sida, däremot från föreningars sida.

I händelse av incidenter uppger intervjuade personer att det finns stöd att få från skol- och fritidsförvaltningens jurister samt från jurister och enheten Trygghet och säkerhet på stadsledningsförvaltningen. Förvaltningen kan även rådgöra med kommunpolis.

Bedömning

Vår bedömning är att idrotts- och fritidsnämnden delvis har ett ändamålsenligt system och rutiner för att fånga upp och hantera misstankar och incidenter om välfärdsbrott. Vi grundar vår bedömning på att det saknas nedskrivna rutiner och riktlinjer som tydliggör vilka åtgärder som ska vidtas vid misstankar om välfärdsbrott. Trots avsaknaden av nedskrivna rutiner har dock samtliga respondenter i enkäten uppgett att de vet hur de ska agera vid misstanke om fusk, oegentligheter och

välfärdsbrott. Vi betonar vikten av att bidragsbrott polisanmäls i enlighet med bidragsbrottslagen alternativt att uppgift lämnas till brottsbekämpande myndighet i enlighet med gällande lagstiftning.

Vi bedömer att dokumenterade rutiner bör upprättas för att säkerställa tydlighet i hur misstankar och incidenter ska hanteras. Dokumenterade rutiner skulle kunna ge en mer systematisk rapportering och uppföljning av incidenter samt en tydlighet hur verksamheten ska agera om så inträffar.

Kompetens, utbildning och samverkan

I detta avsnitt besvaras revisionsfrågan:

- Sker kompetensstärkning inom välfärdsbrott för medarbetare och chefer?

I enkäten framkommer att samtliga respondenter har fått utbildning eller information från arbetsgivaren om hur man förebygger och minskar risken för välfärdsbrott, under det senaste året. Personalen uppger i intervju att de även nyligen har deltagit på externa föreläsningar, bland annat om kriminalitet i föreningslivet.

Vid större informationsmöten uppges att fritidschefen vid behov informerar hela sin personal, vid informationsmöte varannan vecka med enhetschefer lyfts ofta något om hanteringen av bidrag. Ämnet uppges ständigt vara uppe för diskussion. I enkäten bekräftar 80 procent att det förs regelbundna samtal om välfärdsbrott på arbetsplatsen, medan 20 procent uppger att det sker mer sällan än årligen. Förvaltningen uppger att nyanställda inte får någon särskild information i sin introduktion avseende risker för välfärdsbrott. Enligt uppgift i intervju tas kompetens gällande välfärdsbrott upp som en del i medarbetarplanen inom enheten Stöd och Support.

Under hösten 2024 startade ett nätverk inom staden. Bidragshandläggarna representerar fritidsverksamheten i detta nätverk. Under 2025 har hittills tre träffar genomförts. Syftet med samverkan är att dela information som rör misstanke om oegentligheter gällande föreningsbidrag. Förvaltningar som deltar är de som utbetalar föreningsstöd i staden. Därtill finns ett nationellt nätverk där även Ekobrottsmyndigheten och Skatteverket ingår. Här delger deltagarna varandra eventuella misstankar om ekonomiska oegentligheter hos föreningar som får bidrag från staden. Även i detta nätverk deltar bidragshandläggarna.

Vid ett separat tillfälle år 2024 har bidragshandläggarna tillsammans med Skatteverket och stadsledningsförvaltningen kartlagt och diskuterat föreningar. Bidragshandläggaren initierade kontrollen mot bakgrund av de stora bidrag som betalas ut till vissa föreningar. Resultatet visade att inga avvikelser hittades i kartläggningen.

Enkäten visar att 40 procent deltar i samverkan i både staden och externt med andra myndigheter avseende arbete mot välfärdsbrott, medan 60 procent deltar inom

staden, vilket innebär att samtliga respondenter är involverade i någon form av samverkan.

Bedömning

Vår bedömning är att idrotts- och fritidsnämnden i allt väsentligt säkerställer kompetensstärkning inom välfärdsbrott för medarbetare och chefer. Vi grundar vår bedömning på att samtliga medarbetare som besvarat enkäten har fått utbildning under det senaste året och även deltar i någon form av samverkan i kompetensstärkande syfte. Därtill att information om välfärdsbrottslighet ges vid behov till samtliga medarbetare och inte bara de som är närmst berörda.

Kulturnämnden

Organisation och ansvarsfördelning

Inom kulturnämndens verksamhet styrs utdelning av kulturstöd och stöd till studieförbund av ett i kulturnämnden antaget regelverk⁷. I regelverket framgår att kulturnämnden lämnar sex typer av ekonomiskt stöd:

- En snabb slant
- Projektstöd
- Verksamhetsstöd
- Hyresstöd till ateljéföreningar
- Stöd till nationella minoriteters arrangemang
- Stöd till studieförbund

Därtill delar kulturnämnden ut stipendium och utmärkelser för insatser på kulturens område och utlyser nationellt residensprogram, men dessa omfattas inte av samma villkor som ovan nämnda stöd. I regelverket framgår villkor för de olika stöden, hur ansökan ska hanteras och hur redovisning till kulturnämnden ska ske.

Ansökan av stöd ska ske via stadens gemensamma system för hantering av stöd, Rbok. Det är förvaltningschef, biträdande förvaltningschef eller i förekommande fall verksamhetschef som enligt delegeringsbestämmelser⁸ har rätt att fatta beslut om kulturstöd. I kulturnämndens arbetsinstruktion⁹ framgår att förvaltningschef har rätt

⁷ Antaget i kulturnämnden 23 januari 2020 och reviderat i kulturnämnden 26 januari 2023.

⁸ Kulturnämndens delegeringsordning är beslutad av Kulturnämnden den 26 januari 2023 § 5, reviderad den 18 juni 2024 § 48.

⁹ Beslutad av Kulturnämnden den 26 januari 2023 § 5, reviderad den 27 april 2023 § 37 och den 18 juni 2024 § 48

att ingå avtal och överenskommelser inom ramen för förvaltningens verksamhet upp till och med tjugo prisbasbelopp. Beslut om kulturstöd med högre belopp fattas i nämnd.

I budget för 2025 är ca 17 mnkr avsatta för ekonomiskt stöd till det fria kulturlivet.

Risikanalys och intern kontroll

I detta avsnitt besvaras följande revisionsfrågor:

- Säkerställer nämnderna att riskanalys och konsekvensbedömningar med inriktning på välfärdsbrott finns dokumenterad och etablerad?
- Har nämnderna säkerställt att relevanta kontrollaktiviteter identifieras och utförs, dels inför utbetalning av stöd/driftbidrag/arvode, dels efter utbetalning av stöd/driftbidrag/arvode?

Risikanalys, konsekvensbedömningar och intern kontroll

Enligt uppgift i intervju genomfördes en muntlig riskanalys i samband med att kulturnämndens regelverk för utbetalning av stöd togs fram. Utöver denna riskanalys har enligt uppgift inte några återkommande riskanalyser genomförts med fokus på välfärdsbrott.

Inom ramen för den interna kontrollen 2025 finns en kontrollpunkt som är direkt kopplad till utbetalning av kulturstöd där risken som identifierats avser "Brister i uppföljning av utbetalningar av kulturstöd". Granskningen sker halvårsvis och avser avstämning av inkomsten redovisning av beviljade bidrag. Enligt uppgift är granskningen för första halvåret genomförd utan avvikelser. Den interna kontrollplanen har föregåtts av en riskanalys på förvaltningen. Nämndens ledamöter har inte deltagit i riskanalysarbetet, men enligt uppgift är det sedan tidigare inplanerat att nämnden framöver ska involveras i framtagandet av en riskanalys.

Enkätresultatet¹⁰ visar att samtliga svaranden bedömt att det i låg utsträckning finns risk för att välfärdsbrott förekommer på arbetsplatsen.

Genomförd enkätvisar också att 86 procent av respondenterna upplever att chefen och andra i ledande befattningar kommunicerar ett tydligt förhållningssätt till välfärdsbrott, medan 14 procent inte delar denna uppfattning.

Dokumenterade rutiner för handläggning

Förvaltningen har en dokumenterad rutin för handläggning av kulturstöd och stöd till studieförbund. Här i framgår att bidragsgivningen lyder under kulturnämndens regelverk för kulturstöd och att alla som deltar i handläggning och beslut kring ett

¹⁰ 7 respondenter, 100 procent svarsfrekvens.

bidragsärende omfattas av förvaltningslagens bestämmelser om jäv. Jävsfrågan aktualiseras enligt rutinen i samband med varje enskilt ärende.

Utifrån rutinen kan utläsas att stöden söks via Rbok vid olika tillfällen per år beroende på vilket stöd som söks. Genomgång inför beslut sker dels med en referensgrupp, dels med beslutsfattande chef som sedan undertecknar beslutet. När referensgruppen träffas och en deltagare anmäler jäv i ett ärende får den personen enligt uppgift avstå att delta i diskussioner och beslut om stöd. Beslutsdokumentet bifogas i ärendet i Rbok. Enligt rutinen sker utbetalning av beviljade medel i de flesta fall via Rbok. Enligt rutinen skickas rapport över delegationsbesluten till nämndsekreterare för majoriteten av bidragen. Vi noterar att det inte nämns något särskilt om risker för välfärdsbrott i rutinen.

Om verksamhetsstödet är större än 300 000 kronor, delas det upp och betalas ut vid flera tillfällen per år. Utbetalning kan ske både i förskott och i efterskott.

Enligt intervju bedöms roll- och ansvarsfördelningen vara tydlig där det är klargjort vem som handlägger, vem som mottagningsattesterar och vem som beslutsattesterar. Det uppges i intervju att det aldrig är en och samma person som handlägger hela processen. I intervjun framkommer också att förvaltningen, så långt det är möjligt, strävar efter att undvika att processen blir personbunden. Därför delar handläggarna information och uppgifter sinsemellan.

Enkäten visar att 85 procent av respondenterna anser att arbetsplatsen har arbetssätt/verktyg eller metoder för att förebygga välfärdsbrott.

Kontroll inför utbetalning

Grunden inför en utbetalning är de uppgifter som den sökande har lämnat i ansökan och genomgång av dessa i enlighet med rutin för handläggning av kulturstöd. Om ansökan berör flera förvaltningar tas en diskussion även i stadens bidragshandläggarnätverk innan beslut fattas för att säkerställa att staden inte betalar ut dubbelt bidrag.

Beslut över vilket stöd som har beviljats sparas bland annat i ekonomisystemet så beslutsattestanten kan försäkra sig om att det är korrekt belopp som utbetalas.

För att undvika felaktiga utbetalningar har förvaltningen en kontrollfunktion där nya verksamheter normalt inleder med projektstöd och inte beviljas verksamhetsstöd direkt. Förvaltningen ställer krav på att organisationen som får verksamhetsstöd ska ha en etablerad verksamhet med regelbunden publik, samt varit aktiva i Helsingborg en tid.

Studieförbunden får ett grundstöd som ansöks i början av året och betalas ut i juli. Stödet bygger på genomförd verksamhet under de tre senaste åren. Utgångspunkten i kontrollen är studieförbundets verksamhetsberättelse och årsredovisning.

Drygt hälften av respondenterna i enkäten uppger att det görs regelbundna kontroller för att upptäcka fusk, oegentligheter och välfärdsbrott medan övriga uppger att de är osäkra eller att det inte görs regelbundna kontroller.

Kontroll efter utbetalning

Verksamhet som beviljats stöd ska året efter redovisa bland annat årsredovisning och revisionsberättelse, vilka granskas av handläggare på förvaltningen. Det ställs även krav på att mottagare av verksamhetsstöd ska delta i dialogmöten och kulturträffar som kulturförvaltningen arrangerar.

Kulturförvaltningens ekonomiavdelning genomför enligt uppgift vissa kontroller i samband med att bidragstagaren redovisar verksamhetsstödet. Kontrollerna innefattar en översyn av bidragstagarens ekonomiska redovisning (resultat- och balansräkning) samt en granskning av bidragstagaren i Inyett¹¹. Denna kontroll ger förvaltningen insyn i olika parametrar som exempelvis omsättning, skatteskulder, eventuell konkurs och om en verksamhet har F-skatt, revisor eller är momsregistrerad. I Inyett framgår också en bedömning av verksamhetens likviditet och skuldsättningsgrad.

Som en utökad kontroll genomförde extern konsult under våren 2025 en särskild granskning av åtta studieförbund på uppdrag av kulturdirektören. Detta mot bakgrund av de stora summor staden lämnar i bidrag till studieförbunden. I granskningen kontrollerades i vilken utsträckning studieförbunden följde stadens demokrativillkor och formella villkor utifrån policys och styrdokument, hantering av avvikelser, kvalitets- och kontrollarbete samt efterkontroller. Granskningen visade att samtliga studieförbund efterlevde 12 av 12 formella villkor som var tillämpliga för studieförbunden, samt 7 av 9 av demokrativillkoren. Gällande demokrativillkoren saknade tre av studieförbunden underlag som stärkte ett aktivt arbete med barns rättigheter enligt barnkonventionen, därtill saknade samtliga studieförbund skrivelser i policy avseende tobak och spel om pengar. Granskningen har enligt uppgift inte föranlett några vidare justeringar i kulturförvaltningens kontroller.

Bedömning

Vår bedömning är att kulturnämnden delvis säkerställer att riskanalys och konsekvensbedömningar med inriktning på välfärdsbrott finns dokumenterad och etablerad. Granskningen visar att kulturnämnden inte genomför regelbundna riskanalyser eller konsekvensbedömningar utöver den riskanalys som görs kopplat till nämndens interna kontrollplan som berör felaktiga utbetalningar. Nämnden har inte deltagit i framarbetandet av riskanalysen. Trots att förvaltningen gör bedömningen att risken för välfärdsbrott är låg är vår bedömning att arbetet med riskanalyser kan utvecklas och i högre utsträckning dokumenteras. Det är positivt att jävsfrågan aktualiseras vid varje beslutsärende, men vi ser ett värde i att detta dokumenteras.

¹¹ Inyett är en tjänst för bland annat kreditupplysningar, företagsinformation och betalningskontroller för att säkerställa att pengar går till rätt mottagare.

Rutinerna för att beakta risken för välfärdsbrott i handläggningen bedömer vi fortsatt kan utvecklas. I handläggningen är det också önskvärt att tydliggöra myndigheters skyldighet att informera varandra om det finns anledning att tro att annan myndighet har utbetalat en förmån felaktigt. Detta med hänvisning till lag om underrättelseskyldighet.

När det kommer till kontrollaktiviteter inför och efter utbetalning av bidrag gör vi bedömningen att kulturnämnden delvis har säkerställt att relevanta sådana har identifierats och utförs. Vi noterar att förvaltningen utvecklat handläggningsrutiner som stöd i processen där olika personer handlägger och beslutsattesterar, vilket breddar handläggningsprocessen inom förvaltningen. Dock visar enkäten en osäkerhet i vilka kontroller som görs för att upptäcka fusk, oegentligheter och välfärdsbrott. Vi ser därför ett värde av att den interna kontrollen fortsatt utvecklas.

Incidenter och misstankar om incidenter

I detta avsnitt besvaras revisionsfrågan:

- Har nämnderna ett ändamålsenligt system och rutiner för att fånga upp och hantera misstankar och incidenter om välfärdsbrott?

I intervju framkommer att det inte varit särskilt många misstankar om välfärdsbrott under de senaste åren. Vid misstanke begärs enligt uppgift kompletterande underlag in för extra kontroll och här tas vid behov hjälp av förvaltningens controller. Vid något tillfälle har utbetalt stöd krävts tillbaka. Vid misstanke om välfärdsbrott sker diskussion internt i arbetsgruppen och med Trygghet och säkerhet på stadsledningsförvaltningen. I intervju uppges att stöd även finns att tillgå via stadens jurister.

Enkäten visar att fem av sju respondenter vet hur de ska agera om de misstänker eller upptäcker välfärdsbrott, övriga är osäkra. Inom nämnden saknas dokumenterade rutiner för hantering av incidenter och vid misstanke om incidenter.

Enkäten visar vidare att en tredjedel av respondenterna känner till att det inträffat en incident kopplat till välfärdsbrott på arbetsplatsen. Av enkäten framgår i kommentar att det varit två incidenter under senare tid och att uppföljning genomförts vid båda tillfällena. Dock gjordes inte någon polisanmälan, eftersom stödet återbetalades direkt i ena fallet och den misstänkte avled i andra fallet.

Bedömning

Vår bedömning är att kulturnämnden delvis har ett ändamålsenligt system och rutiner för att fånga upp och hantera misstankar och incidenter om välfärdsbrott. Vi grundar vår bedömning på att det saknas nedskrivna rutiner och riktlinjer som tydliggör vilka åtgärder som ska vidtas vid misstankar om välfärdsbrott och därtill att enkäten visar att det finns en viss osäkerhet i hur personalen ska agera vid misstanke om fusk,

oegentligheter och välfärdsbrott. De incidenter som inträffat har dock enligt enkätsvaren hanterats.

Vi betonar vikten av att bidragsbrott polisanmäls i enlighet med bidragsbrottslagen alternativt att uppgift lämnas till brottsbekämpande myndighet i enlighet med gällande lagstiftning. Vi bedömer att dokumenterade rutiner bör upprättas för att säkerställa tydlighet i hur misstankar och incidenter ska hanteras så att samtliga medarbetare har kännedom om hur de ska agera. Dokumenterade rutiner skulle kunna ge en mer systematisk rapportering och uppföljning av incidenter samt en tydlighet hur verksamheten ska agera om så inträffar.

Kompetens, utbildning och samverkan

I detta avsnitt besvaras revisionsfrågan:

- Sker kompetensstärkning inom välfärdsbrott för medarbetare och chefer?

I enkäten framkommer att majoriteten (86 procent) har fått någon form av utbildning eller information från arbetsgivare om att förebygga och minska risken för välfärdsbrott under det senaste året. I intervju framkommer dock att utbildningsinsatserna på förvaltningen avseende välfärdsbrott inte har varit så formaliserade och främst har handlat om otillåten påverkan. Förvaltningen uppger att nyanställda inte får någon särskild information i sin introduktion avseende risker för välfärdsbrott.

Handläggarna har deltagit på utbildningstillfällen gällande välfärdsbrottslighet som Trygghet och säkerhet på stadsledningsförvaltningen anordnat tillsammans med Ekobrottsmyndigheten och Skatteverket.

I enkäten framkommer en viss osäkerhet (57 procent) i om förvaltningen pratar regelbundet om välfärdsbrott på arbetsplatsen, till exempel vid APT, verksamhetsplanering eller i andra sammanhang. Några personer svarade i enkäten att så sker flera gånger per år (14 procent), eller åtminstone en gång per år (14 procent), men också mer sällan än årligen (14 procent). I intervju lyfts att det kan vara begreppet välfärdsbrott som förvirrar i enkätsvaren, då begreppet inte används konsekvent vid diskussioner utan samtalet handlar mer om att medel och stöd fördelas på rätt sätt. Diskussioner uppges i intervju ske på måndagsmöte och APT.

Det framkommer tydligt i intervju att personalen delger varandra kunskap och erfarenheter i sitt arbete mot välfärdsbrott.

Enligt enkäten uppger 29 procent att de deltar i samverkan antingen både i staden och externt eller enbart inom staden. 57 procent av respondenterna i enkäten deltar inte i någon samverkan, varken i staden eller externt.

Bedömning

Vår bedömning är att kulturnämnden delvis säkerställer kompetensstärkning inom välfärdsbrott för medarbetare och chefer. Vi grundar vår bedömning på att enkäten visar att det dels finns en osäkerhet i vilken utsträckning förvaltningen regelbundet diskuterar välfärdsbrott på arbetsplatsen dels att utbildning inte har tillhandahållits i strukturerad form. Vidare att samverkan i kompetensförstärkande syfte inte sker i någon högre utsträckning. I det framåtsyftande arbetet bedömer vi det som viktigt att nämnden säkerställer att kontinuerlig utbildning och information ges till de chefer och medarbetare som arbetar med processer där risken för välfärdsbrott finns.

Överförmyndarnämnden

Organisation och ansvarsfördelning

Överförmyndarnämnden har det övergripande ansvaret för att utse, följa upp och kontrollera ställföreträdarnas¹² arbete, så att uppdragen utförs på ett korrekt och rättssäkert sätt. Ställföreträdarens roll är att säkerställa huvudmannens bästa i alla beslut. Överförmyndarenheten arbetar därför med rekrytering, utbildning, kontroll av och stöd till ställföreträdare.

Myndighetsutövningen görs till stor del av handläggare och administrativ personal, medan mer komplexa ärenden och frågor som rör större belopp beslutas av enhetschef eller nämnden enligt fastställd delegeringsordning¹³. Denna ordning styr bland annat vilka beloppsgränser som avgör om handläggare kan fatta beslut själva eller om ärendet ska lyftas vidare.

När det gäller arvoden till ställföreträdare följer Helsingborgs stad SKR:s rekommendationer. Startarvode för nytt uppdrag är 1000 kr i engångsbelopp. Därtill utgår kostnadsersättning. Kostnadsersättning, utan specificerade underlag, är en schablon som uppgår till två procent av prisbasbeloppet¹⁴ på helår. Arvodet för utfört uppdrag är normalt 10 eller 12 procent av prisbasbeloppet för ett år. Det kan också vara aktuellt med förhöjt arvode när det har varit särskilt krävande uppdrag. Om ett högre arvode ska betalas ut samråder handläggaren med chef eller samordnare innan beslut tas.

För 2025 beräknas kostnaden för arvoden till gode män uppgå till cirka 11,7 miljoner kronor.

¹² När en person (huvudman) på grund av sjukdom, ålder eller funktionsnedsättning inte själv kan bevaka sina rättigheter eller hantera sin ekonomi kan en ställföreträdare utses.

¹³ Överförmyndarnämndens delegeringsordning är beslutad av Överförmyndarnämnden den 12 januari 2016, reviderad den 4 april 2024 § 39.

¹⁴ 58 800 kr för år 2025.

Risikanalys och intern kontroll

I detta avsnitt besvaras följande revisionsfrågor:

- Säkerställer nämnderna att riskanalys och konsekvensbedömningar med inriktning på välfärdsbrott finns dokumenterad och etablerad?
- Har nämnderna säkerställt att relevanta kontrollaktiviteter identifieras och utförs, dels inför utbetalning av stöd/driftbidrag/arvode, dels efter utbetalning av stöd/driftbidrag/arvode?

Risikanalys, konsekvensbedömningar och intern kontroll

Överförmyndarnämnden arbetar med riskanalys och kontroll särskilt kopplat till myndighetsutövning, ersättningar och ekonomisk förvaltning för enskilda huvudmän, däremot saknas en heltäckande dokumenterad riskanalys med fokus på välfärdsbrott. Vi noterar att det finns en bruttorisklista som framarbetats av enheten, men att dessa risker ännu inte har förts in i nämndens riskanalys. Enligt intervju svaren görs dock riskbedömningar löpande, och det finns en medvetenhet om att risker kan förekomma.

De risker som lyfts i intervjuerna är bland annat felaktiga kostnadsersättningar, felaktiga arvodesutbetalningar, felaktiga anspråk på reseersättning eller felaktig folkbokföring.

Frågan om risker uppges i intervju hanteras inom ramen för den interna kontrollen men vi noterar att det i den interna kontrollplanen för 2025 inte finns någon risk medtagen som har koppling till utbetalning av arvode till gode män. Av nämndens protokoll från 16 september 2024 framgår att nämndens ledamöter getts tid att gruppvis diskutera eventuellt tänkbara fokusområden för intern kontroll 2025. I samma protokoll framgår också att nämnden framöver ska vara mer involverad när plan för uppföljning av intern kontroll tas fram.

Genomförd enkät¹⁵ visar att 58 procent av de svarande upplever att risken för välfärdsbrott är låg på den egna arbetsplatsen, medan 42 procent bedömer risken som hög.

I enkäten uppgav hälften av de svarande att de tycker att chef och andra i ledande positioner tydligt kommunicerar stadens förhållningssätt i arbetet mot välfärdsbrott. 8 procent höll inte med, medan 42 procent ansåg att kommunikationen delvis är tydlig.

¹⁵ 12 respondenter, 80 procent svarsfrekvens.

Dokumenterade rutiner för handläggning

Ställföreträdare lämnar regelbundet in ekonomiska redovisningar som ligger till grund för handläggarnas bedömningar. Ansvarig chef är involverad i handläggningen.

I intervjustavaren uppges att HR servicecenters (HRSC) roll är att betala ut arvode samt att signalera avvikelser för att kunna säkerställa att utbetalningar är korrekta och att avvikelser fångas upp innan utbetalningar verkställs. Även ställföreträdare kan signalera för avvikelser och rapportera vidare till handläggare.

Det finns framtagna skriftliga rutiner, bland annat "Handledning arvodering", som steg för steg beskriver vad som ska kontrolleras inför utbetalning av arvoden. Dessa ligger till grund för handläggningen.

Enkäten visar att 50 procent av de svarande upplever att det finns arbetssätt eller verktyg för att förebygga välfärdsbrott på arbetsplatsen, medan 50 procent är osäkra.

Kontroller inför utbetalning

Redan vid godkännande av ställföreträdare görs grundläggande kontroller, bland annat kontroll av utdrag ur belastningsregistret. Ställföreträdaren registreras därefter i stadens system. Vid informationsmöten med ställföreträdare sker legitimationskontroll, och kontoinnehavare i e-Wärna Go¹⁶ identifieras med Bank-ID.

Inför utbetalning genomförs flera kontroller. Besluten registreras i ett digitalt system, Inyett, som markerar eventuella avvikelser, vilket gör det möjligt att tidigt upptäcka fel.

Handläggare granskar de redovisningar som ställföreträdarna lämnar in och gör noggranna kontroller av underlagen. Uppgifterna kan stämmas av mot folkbokföringsregistret och vid behov inhämtas information från andra myndigheter, för att säkerställa att underlagen är korrekta. I vissa fall görs fördjupade granskningar där årsräkningar och underlag analyseras mer ingående.

Som stöd används checklistor vid granskningarna. Samtliga årsräkningar granskas och ungefär 20 procent av årsräkningarna djupgranskas. Urvalet för djupgranskning sker slumpmässigt via systemet och handläggarna styr inte över urvalet. Under intervjun uppges att toleransnivån är låg, även mindre avvikelser kan vara betydelsefulla och leda till fördjupad kontroll. Exempelvis kan differenser på en krona eller fel i kvitton och utlägg leda till att handläggaren inte verkställer utbetalningen förrän granskningen är klar.

Det framgår också i intervju att det finns en medvetenhet att felaktigheter som rör andra myndigheter ska rapporteras vidare. Det kan exempelvis handla om att ställföreträdare upptäcker att huvudman fått fel bidrag från annan myndighet, och då rapporterar ställföreträdaren till denna myndighet. Det finns en medvetenhet i

¹⁶ Elektroniskt redovisningsverktyg för god man eller förvaltare.

organisationen att även handläggarna kan behöva rapportera mer till andra myndigheter i framtiden.

Enkäten visar att 67 procent av respondenterna upplever att det görs regelbundna kontroller för att upptäcka fusk, oegentligheter och välfärdsbrott, medan 33 procent är osäkra.

Kontroller efter utbetalning

Vid avvikelser kan återkrav bli aktuella, exempelvis om felaktiga uppgifter har lämnats av en ställföreträdare eller om felaktiga utbetalningar har skett. HRSC och handläggare samverkar i dessa situationer, och ärenden kan även lyftas till överförmyndarenhetens granskningsforum för vidare hantering. Samtliga utbetalningar görs året efter det år som ersättningen avser.

Systemstödet möjliggör viss automatiserad kontroll även i efterhand. I intervjuer framkommer dock att kontrollerna skulle kunna effektiviseras ytterligare genom ökad digitalisering, vilket skulle frigöra tid för andra arbetsuppgifter.

Riskfrågor och avvikelser lyfts enligt uppgift regelbundet upp i forum som APT och granskningsmöten. Där delas erfarenheter, risker lyfts fram och förbättringsåtgärder diskuteras. Intervjuerna visar också att det finns en vilja att utveckla arbetet, exempelvis genom mer automatisering. Samtidigt påbörjas många ärenden som sedan avslutas, ofta på grund av att förutsättningar eller samtycke från den enskilde saknas.

Bedömning

Vår bedömning är att överförmyndarnämnden delvis har säkerställt att riskanalys och konsekvensbedömningar med inriktning på välfärdsbrott finns dokumenterad och etablerad. Granskningen visar att överförmyndarnämnden inte genomför regelbundna dokumenterade riskanalyser eller konsekvensbedömningar kopplat till välfärdsbrott utöver den riskanalys som görs kopplat till den interna kontrollplanen. Vi bedömer att det är positivt att nämnden deltar i riskanalysen för intern kontroll och att de framöver ska involveras ännu mer. Då närmre hälften av respondenterna i enkäten bedömer att risken för välfärdsbrott är hög och hälften bedömer den som låg, gör vi bedömningen att arbetet med riskanalyser kan utvecklas och i högre utsträckning dokumenteras och medvetandegöras. Vi bedömer även att nämndens rutiner för att kontrollera och granska årsräkningar med fokus på välfärdsbrott bör förtydligas i dokumenterade rutiner. I de dokumenterade rutinerna är det också önskvärt att tydliggöra myndigheters skyldighet att informera varandra om det finns anledning att tro att annan myndighet har utbetalat en förmån felaktigt. Detta med hänvisning till lag om underrättelseskyldighet.

När det kommer till kontrollaktiviteter inför och efter utbetalning av arvode gör vi bedömningen att överförmyndarnämnden i allt väsentligt har säkerställt att relevanta sådana har identifierats och utförs. Dock visar enkäten en viss osäkerhet i vilka

kontroller som görs för att upptäcka fusk, oegentligheter och välfärdsbrott. Vi ser därför ett värde av att den interna kontrollen fortsatt utvecklas.

Incidenter och misstankar om incidenter

I detta avsnitt besvaras revisionsfrågan:

- Har nämnderna ett ändamålsenligt system och rutiner för att fånga upp och hantera misstankar och incidenter om välfärdsbrott?

Incidenter och misstankar om välfärdsbrott uppges i intervju uppmärksammas främst genom ställföreträdarens och handläggares iakttagelser samt genom signaler i det digitala systemet. Det finns ingen särskild skriftlig rutin för hur misstankar om fusk ska hanteras. De få incidenter som uppstår hanteras inom ordinarie granskningar och återkravsprocesser. Intervjuerna visar också att incidenter rapporteras genom tjänsteanteckningar.

När en misstanke uppstår sker en första bedömning av handläggare. Mindre avvikelser hanteras direkt av handläggaren, medan mer allvarliga eller systematiska felaktigheter lyfts på granskarmöte inom överförmyndarenheten för genomgång. Fler sådana gemensamma granskarmöten planeras på enheten.

Vid särskilt allvarliga fall kan polisanmälan göras, även om detta enligt intervjuerna är ovanligt. De få incidenter som inträffat uppges i intervju ha lett till justeringar eller förstärkta kontroller.

I enkäten svarade hälften av medarbetarna att de känner till incidenter som inträffat, medan resterande respondenter saknar sådan kännedom. Detta bedöms enligt intervjuade bero på att information om incidenter inte alltid sprids i hela organisationen. 83 procent av de svarande uppgav att de vet hur de ska agera vid misstanke om fusk eller välfärdsbrott, medan 17 procent är osäkra.

Bedömning

Vår bedömning är att överförmyndarnämnden delvis har ett ändamålsenligt system och rutiner för att fånga upp och hantera misstankar och incidenter om välfärdsbrott. Vi grundar vår bedömning på att majoriteten av enkätsvaren visar att handläggare vet hur de ska agera vid misstanke om fusk, oegentligheter och välfärdsbrott. Därtill att flera olika roller är involverade i handlägningsprocessen med möjlighet att fånga upp avvikelser samt systemstöd som indikerar om något avviker. Dock saknas nedskrivna rutiner och riktlinjer som tydliggör vilka åtgärder som ska vidtas vid misstankar om välfärdsbrott. Vi bedömer att sådana bör upprättas. Tydliga rutiner skulle kunna ge en mer systematisk rapportering och uppföljning av de incidenter som inträffar. Vi betonar vikten av att bidragsbrott polisanmäls i enlighet med bidragsbrottslagen alternativt att uppgift lämnas till brottsbekämpande myndighet i enlighet med gällande lagstiftning.

Kompetens, utbildning och samverkan

I detta avsnitt besvaras revisionsfrågan:

- Sker kompetensstärkning inom välfärdsbrott för medarbetare och chef?

Inom överförmyndarenheten finns vid granskningstillfället ingen obligatorisk utbildning särskilt inriktad på välfärdsbrott. Introduktionsutbildningar för nya medarbetare tar främst upp myndighetsutövning, regelverk och rutiner, men inte välfärdsbrott som eget område. I intervju lyfts att det finns ett behov av mer riktad utbildning gällande välfärdsbrott.

En viss kunskapsöverföring sker i dag enligt uppgift genom arbetsplatsträffar och dialoger i arbetsgruppen, där risker, avvikelser och incidenter ibland tas upp. Det finns dock ingen formaliserad process som säkerställer att alla får samma kunskapsnivå. I enkäten uppgav 75 procent av medarbetarna att de inte har fått någon särskild utbildning för att förebygga eller minska risken för välfärdsbrott. 25 procent angav att de har fått utbildning antingen under det senaste året eller tidigare. I intervju framkommer att denna utbildning varit övergripande.

De intervjuade betonar att kompetenshöjning inte bara bör rikta sig till handläggarna utan även till chef och andra funktioner i kontrollkedjan. Detta skulle bidra till en mer samlad och konsekvent hantering samt minska risken för kunskapsluckor.

När det gäller samverkan med andra aktörer sker detta endast i begränsad omfattning. Etablerad samverkan finns internt med HRSC men även externt med SKR, men omfattar inte alla delar av verksamheten. Enkäten visar att endast 8 procent av respondenterna deltar i någon samverkan i staden avseende välfärdsbrott, medan 92 procent uppger att de inte gör det, varken internt inom staden eller med externa myndigheter.

Enkäten visar också att diskussionen om välfärdsbrott på arbetsplatserna är begränsad: 8 procent uppger att frågan diskuteras flera gånger per år, ytterligare 8 procent uppger mer sällan än en gång per år. Majoriteten, 67 procent, menar att frågan endast tas upp när en situation inträffar, medan 17 procent är osäkra. I enkäten framkommer också att timanställda inte deltar på APT och därför inte får samma möjlighet till information som tillsvidareanställda.

Staden har tagit del av material från andra kommuner och SKR. Därtill används stadens jurister som stöd vid juridiska frågor. I intervjuerna framgår dock att begreppet "välfärdsbrott" inte alltid är tydligt för alla i organisationen, vilket kan skapa osäkerhet. Det framhålls därför, under intervju, att en tydligare kommunikation från ledningen om förväntningar och arbetssätt skulle kunna stärka medvetenheten och bidra till en mer gemensam syn inom organisationen.

Bedömning

Vår bedömning är att överförmyndarnämnden inte säkerställer kompetensstärkning inom välfärdsbrott för medarbetare och chef. Vi grundar vår bedömning dels på att enkäten visar att det inte finns en regelbundenhet i att prata om välfärdsbrott på arbetsplatsen, dels på att utbildning inte har tillhandahållits i den utsträckning som vore önskvärt. Vidare att samverkan i kompetensstärkande syfte inte sker i någon högre utsträckning. Vi bedömer i granskningen att begreppet välfärdsbrottslighet behöver klargöras hos medarbetarna så att de får den kunskap som behövs för att möjliggöra upptäckt av, och förebyggande av välfärdsbrott. Vi bedömer därför att nämnden behöver säkerställa att kontinuerlig utbildning och information ges till chef och medarbetare som arbetar med processer där risken för välfärdsbrott finns.

Samlad bedömning och rekommendationer

Syftet med granskningen har varit att bedöma om berörda nämnder har säkerställt en ändamålsenlig styrning och en tillräcklig intern kontroll avseende arbetet mot välfärdsbrott.

Vår samlade bedömning utifrån granskningens syfte är att idrotts- och fritidsnämnden i allt väsentligt säkerställt en ändamålsenlig styrning och en tillräcklig intern kontroll avseende arbetet mot välfärdsbrott och att kulturnämnden och överförmyndarnämnden delvis säkerställt en ändamålsenlig styrning och en tillräcklig intern kontroll avseende arbetet mot välfärdsbrott.

Granskningen visar att det över lag saknas regelbundna och dokumenterade riskanalyser och konsekvensbedömningar med inriktning på välfärdsbrott, utöver de som görs inför framtagande av intern kontrollplan. Arbetet med riskanalyser samt rutiner för handläggning kan utvecklas och dokumenteras ytterligare.

I granskningen har framkommit att det saknas nedskrivna rutiner och riktlinjer som tydliggör hur misstankar om välfärdsbrott och incidenter ska hanteras och anmälas. Dokumenterade rutiner skulle kunna bidra till en mer systematisk hantering och uppföljning av incidenter.

Granskningen visar också att det finns ett behov av att utöka utbildning och information i verksamheten för att upptäcka och förebygga välfärdsbrott på ett mer systematiskt sätt och att öka verksamhetens riskmedvetenhet.

Utifrån genomförd granskning rekommenderar vi idrotts- och fritidsnämnden att:

- fortsatt utveckla arbetet med riskanalyser med inriktning på välfärdsbrott att omfatta samtliga delar där medel betalas ut samt dokumentera dessa,

- se över dokumenterade rutiner för handläggning och beakta risken för välfärdsbrott i dessa,
- ta fram skriftliga rutiner som tydliggör vilka åtgärder som ska vidtas vid misstankar om välfärdsbrott samt tillse att misstankar om bidragsbrott polisanmäls alternativt att uppgift lämnas i enlighet med lagstiftning.

Utifrån genomförd granskning rekommenderar vi kulturnämnden att:

- utveckla arbetet med riskanalyser med inriktning på välfärdsbrott samt dokumentera dessa,
- se över dokumenterade rutiner för handläggning och kontroll och beakta risken för välfärdsbrott i dessa. Därtill säkerställa att medarbetare har kännedom om vilka kontroller som görs för att upptäcka fusk, oegentligheter och välfärdsbrott,
- ta fram skriftliga rutiner som tydliggör vilka åtgärder som ska vidtas vid misstankar om välfärdsbrott samt tillse att misstankar om bidragsbrott polisanmäls alternativt att uppgift lämnas i enlighet med lagstiftning,
- tillse att kontinuerlig utbildning och information ges till de chefer och medarbetare som arbetar med processer där risken för välfärdsbrott finns.

Utifrån genomförd granskning rekommenderar vi överförmyndarnämnden att:

- utveckla arbetet med riskanalyser med inriktning på välfärdsbrott samt dokumentera dessa,
- se över dokumenterade rutiner för handledning av arvodering och beakta risken för välfärdsbrott i dessa,
- ta fram skriftliga rutiner som tydliggör vilka åtgärder som ska vidtas vid misstankar om välfärdsbrott samt tillse att misstankar om bidragsbrott polisanmäls alternativt att uppgift lämnas i enlighet med lagstiftning,
- medvetandegöra begreppet välfärdsbrott och införa utbildningsinsatser om välfärdsbrott för nya medarbetare och återkommande fortbildning för samtliga berörda funktioner.